

ŠTO TO NAM KAZUJE ARDALIĆ – „KAKOVE SNAGE IMA U SVIJETU“

Sažetak: *U ovom se prilogu autor osvrće na nekoliko rečenica i riječi Vladimira Ardalića, o mjesecu i zvijezdama u njegovom narodnom životu i običajima Bukovice. Potom se, posve ukratko, navodi „kakove snage ima u svijetu“ Bukovčana i Bukovice (kao što je snaga zemlje, sunca, zraka, oblaka, magle, noći...).*

Gljučne riječi: *Ardalić, narodni život i običaji, snage u svijetu Bukovčana, Bukovica, sunce i mjesec*

Bukovica, narodni život i običaji, osebujan je rad Vladimira Ardalića, narodnog „zapisivača“ koji je na nagovor i poticaj dr. Antuna Radića (bio je jedan od njegovih suradnika, današnjim jezikom rečeno – narodni čovjek, ili čovjek iz naroda) koji je pisao jezikom naroda svoga kraja i zavičaja (Bukovice).

Rukovodeći se *Uputnicom*, a potom i *Osnovom za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu* koje je sastavio dr. Antun Radić¹, postavši suradnikom Akademijina *Zbornika za narodni život i običaje Južnih Slavena*, Vladimir Ardalić je skupljao sve „živo“. Sustavnim radom na terenu i zajedničkom „krivnjom“ Ardalića i Radića dobili smo u nasljeđe ne samo povijesnu građu, već i književno djelo, vrijedno poštovanja. Naime, 1897. godine dr. Antun Radić je iznio svoje *Metode* prema kojima se odvijao sakupljački, etnografski i etnološki rad na terenu.

Prethodnim osnivanjem *Odbora za sabiranje spomenika tradicionalne kulture (poslije Odbor za narodne običaje Južnih Slavena)*, a osobito s izlaskom prve knjige *Zbornika za narodni život i običaje, s folklornom građom* na više tema, od kojih je jedna *Narodna vjerovanja s bajanjem*, počeo je sustavan rad na sabiranju narodnog stvaralaštva, iz čega se sve do današnjih dana zrcali slika ondašnjega, tradicionalnoga života običnoga puka: Hrvata i Srba na čitavom etničkom prostoru gdje su oni na prijelazu 19. i 20. vijeka živjeli. A narodna vjerovanja, u sile koje svijetom vladaju, u to je doba bilo – golemo.

¹ Usporedi: Antun Radić, *Osnova za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu*, ZbNŽO, sv. 2 (1897.), str. 1-88.

«E moj sinko, stari sam ja muštranac, dosta sam ja Božića u mlinije izijo i svega upamtijo».

Ovim riječima stari je mlinar uputio nekog mladca u snagu² koju čovjek crpi iz iskustva, a sudeći po svemu Vladimir je Ardalić imao dovoljno i snage i iskustva, te nam u svom ambaru ostavi sve svoje blago, koje je u marne besjede mogao i stigao skupiti, a moja malenkost će podcrtati samo prigodno, i samo nekoliko riječi i rečenica: o mjesecu i zvijezdama, jer je i Ardalić moj *pobratim u svemiru*, i ako još nije postao zvijezda, on je svakako stari mjesec, o kojemu valja i po svjetlu, kao i po pomrčini, pripovijdati...

«E ljudi braćo, o mjesecu bi se puno i puno imalo šta pripovijediti... Moj dragi brate, mater, koja što zna (ali ij je malo, da znadu), ne će u novom mjesecu (mladijaku) nikad svog djeteta odbiti od sise, nego u starom mjesecu, jer u novom odbijena djeca zlo i sporo rastu, da ij i zovu *mjesečarma*».

Mjesec čovjeka može ponijeti i prenijeti gdje mu drago, a čovjek može Vladimira Ardalića čitati i čitati... i čuditi se – čudom.

Iako Ardalić lijepo veli: «toga je mjesec podiga' i prenio. Ima toga dosta, nego čudimo se njemu, on je momak i gotov čoek, da ga je mogao prenijeti; a djecu oće vavijek, za to nikad djecom na valja vanka na mjesecu spavati, jer ko zna, kud dijete mjesec more zanijeti?» bojim se kako smo više o nama zaboravili, nego li smo naučili... no tu je, srećom, Ardalić, koji nas poput mjeseca opominje. I uči.

Ardalić tako u svojoj Bukovici broji sve redom; spominje sve snage kakvih je bilo u ono vrijeme, u svijetu Bukovičana i Bukovice.

Na prvom mjestu je – *zemlja*, kao sila, koja čovjeka «priteže ka' kalamita».

O *suncu* pak veli: «Bolje da čoeka zmija ćone, neg da marčano sunce ogrija ka' tuka».

Uzduh ili *arija* u Bukovici je toliko kvalitetna: «odma, čim se digneš, izijo bi šiljega, a od gradske arije ti se vrtili, kal da si pjan».

Oblaci i *magle* čine čudesa na bijelom svijetu. «A moj brajko, koliko se blaga ukrade, kad magla od oblaka pane i začepi sve. Oblačna magla i ajducima u prve zemane punila bi torbe».

Noć i *pomrčina* nosi poruku: « Od svega najgore se je obnoć odazivati, pa makar te ko zvao».

Noćni osjen također nosi u sebi snažnu i jasnu poruku: «... čoeka lako može noć ubiti vidno i nevidno... Su koliko se čoek mora da rve stvari vidimije i

² O raznim snagama u svijetu Akademijin *Zbornik* objavljivao je i priloge drugih autora. Tako je npr. Mijo Biljan objavio o tomu manje prinose. Vidjeti: M. Biljan, Snaga nekih trava (Gospić), *ZbNŽO*, knj. 12 (1907.), sv. 1, str. 154-156; M. Biljan, Snaga nekih stvari (Gospić u Hrvatskoj), *ZbNŽO*, knj. 13 (1908.), sv. 2, str. 308-309.

nevidimije, pa makar mu se što dogodi javno ili tajno, reće će mu svak: dogodilo mu se iz noći, ili ubila ga noć».

Kopito od mazge je kao anti bebi pilula, koja je proizišla iz civilizacijskog laboratorija: «Duše mi sam čuo, đe kazuju, da je moguće da od *mazge kopita* dati curi, da uza se nosi sašiveno u kanici, da ne bi nikad, dok to uza se ima, uvatila djeteta...».

Vučja koža, štenad, zmija, ćuk, koje se životinje ne smiju ubijati (lasica, žaba, golub, guštarica, lastavica, kukavica).

Djetelina, bujad, korijen od trave, doljen, orah, ustuk.

Voda.

Rosa.

Novac.

Zapis.

Štap.

Tipsovo drvo.

Krst.

Sve navedeno Vladimir Ardalić nabroji i opisa kroz mudre rečenice koje izgovoriše i ovi i oni, i tamo neki, te davno su rekli tako nešto neki i neki. I rekao je ovaj ovo i onaj ono, te on će meni o tom i potom, i neki će opet po svome. I o svemu. A od mene – tek toliko.

Stipe Bulić

UDC: 394 (497.5-3 Bukovica)
Professional paper

WHAT TO ARDALIC TELLS US - “WHAT KIND OF POWER IS IN THE WORLD“

Abstract: *In this article the author reflects on some sentences and words by Vladimir Ardalic the moon and the stars in its national life and customs Bukovice. Then, very briefly, said “there are forces of the kind in the world” and Bukovčan Bukovice (such is the strength of the earth, sun, air, clouds, fog, night ...).*

Keywords: *Ardalić, folk life and customs forces in the world Bukovčan, Bukovica, sun and moon*

Stipe Bulić

UDC: 394 (497.5-3 Bukovica)
Lavoro esperto

COSA CI DICE ARDALIC - “CHE TIPO DI FORZA C’È NEL MONDO”

Riassunto: *In questo articolo l’autore riflette su alcune frasi e parole di Vladimir Ardalic, la luna e le stelle nella sua vita popolare e nei suoi costumi di Bukovica. Quindi, molto brevemente, cita che tipo di “forza c’è nel mondo” di Bukovica (tale è la forza della terra, sole, aria, nuvole, nebbia, notte ...).*

Parole chiave: *Ardalić, vita popolare e costumi, forze nel mondo di Bukovica, Bukovica, sole e luna.*